

ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioon

Preambul

Pidades silmas, et inimkonna kõigi liikmete sünnipärase väärikuse ning nende võrdsete ja võõrandamatute õiguste tunnustamine on vabaduse, õigluse ja rahu alus maailmas;

pidades silmas, et inimõiguste mittetunnustamine ja eiramine on viinud julmusteni, mis vaevavad inimkonna südametunnistust, ja et inimeste üllaimaks püüdluseks on kuulutatud sellise maailma loomine, kus inimestel on sõna- ja veendumustevabadus ning kus nad ei tarvitse tunda hirmu ega puudust;

pidades silmas vajadust kaitsta inimõigusi seaduse võimuga, et inimesed ei oleks sunnitud viimase abinõuna üles tõusma türannia ja rõhumise vastu;

pidades silmas, et on vaja kaasa aidata sõbralike suhete arendamisele rahvaste vahel;

pidades silmas, et Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kuuluvad rahvad on põhikirjas kinnitanud oma usku inimese põhiõigustesse, isiksuse väärikusse ja väärtusse ning meeste ja naiste võrdõiguslikkusesse ning on otsustanud kaasa aidata sotsiaalsele arengule ja elutingimuste parandamisele suurema vabaduse juures;

pidades silmas, et liikmesriigid on võtnud kohustuse koostöös Ühinenud Rahvaste Organisatsiooniga kaasa aidata inimõiguste ja põhivabaduste üldisele austamisele ja nendest kinnipidamisele;

pidades silmas, et ühtsel arusaamisel nende õiguste ja vajaduste sisust on suur tähtsus selle kohustuse täielikuks täitmiseks,

kuulutab peaassamblee välja selle inimõiguste ülddeklaratsiooni kui ühise suunise kõigile rahvastele ja riikidele, et iga inimene ja iga ühiskondlik organ, pidades seda deklaratsiooni alati silmas, aitab selgitus- ja haridustööd tehes kaasa nende õiguste ja vabaduste austamisele ning tagab riiklike ja rahvusvaheliste edumeelsete abinõudega, et neid õigusi ja vabadusi üldiselt ja tõhusalt tunnustaksid ja järgiksid nii liikmesriikide rahvad kui ka nende jurisdiktsiooni all olevate territooriumide rahvad.

Artikkel 1

Kõik inimesed sünnivad vabade ja võrdsetena oma väärikuselt ja õigustelt. Neil on mõistus ja südametunnistus ning nende suhtumist üksteisesse peaks kandma vendluse vaim.

Artikkel 2

Igaühel peavad olema kõik selle deklaratsiooniga välja kuulutatud õigused ja vabadused, olenemata rassist, nahavärvusest, soost, keelest, usulistest, poliitilistest või muudest veendumustest, rahvuslikust või sotsiaalsest päritolust, varanduslikust, sünnipärasest või muust asjaolust. Samuti ei tohi inimeste vahel vahet teha riigi või territooriumi poliitilise, jurisdiktsioonilise või rahvusvahelise seisundi põhjal, olenemata sellest, kas territoorium, mille elanik ollakse, on sõltumatu, hooldusalune või muul viisil oma suveräänsuses piiratud.

Artikkel 3

Igaühel on õigus elada, olla vaba ja tunda end turvaliselt.

Artikkel 4

Kedagi ei või pidada orjuses ega sunduses; orjus ja orjakaubandus ükskõik millisel kujul on keelatud.

Artikkel 5

Kedagi ei tohi piinata ega julmalt, ebainimlikult või alandavalt kohelda või karistada.

Artikkel 6

Igaühel, kus ta ka ei viibiks, on õigus tema õigussubjektsuse tunnustamisele.

Artikkel 7

Kõik inimesed on seaduse ees võrdsed ja neil on igasuguse vahetegemiseta õigus saada seaduselt võrdset kaitset. Kõigil inimestel on õigus olla võrdselt kaitstud ükskõik missuguse diskrimineerimise eest, mis on vastuolus käesoleva deklaratsiooniga, ja sellisele diskrimineerimisele õhutamise eest.

Artikkel 8

Igaühel on temale põhiseaduse või muu seadusega tagatud põhiõiguste rikkumise korral õigus nõuda tõhusat menetlust pädevates riigisisestes kohtutes.

Artikkel 9

Kedagi ei või meelevaldselt vahistada, kinni pidada või välja saata.

Artikkel 10

Igaühel on tema õiguste ja kohustuste ja temale esitatud kriminaalsüüdistuste üle otsustamise korral õigus nõuda täieliku võrdsuse alusel ausat ja avalikku asja arutamist sõltumatus ja erapooletus kohtus.

Artikkel 11

1. Igal süüteo süüdistataval inimesel on õigus sellele, et teda peetakse süütuks seni, kuni tema süü ei ole seaduse kohaselt tõendatud avalikul kohtulikul arutamisel, kus talle on tagatud kõik võimalused kaitseks.
2. Kedagi ei või süüdi mõista teo või tegevusetuse eest, mis selle toimepanemise ajal kehtinud riigisisese või rahvusvahelise õiguse järgi ei olnud süütegu. Samuti ei või kohaldada raskemat karistust kui süüteo toimepanemise ajal ettenähtu.

Artikkel 12

Kellegi era- ja perekonnaellu, kodupuutumatusse või kirjavahetusse ei tohi meelevaldselt sekkuda ega teotada kellegi au ja head nime. Igaühel on õigus saada seaduselt kaitset sellise sekkumise või teotamise korral.

Artikkel 13

1. Igaühel on õigus riigi piires vabalt liikuda ja oma elukohta valida.
2. Igaühel on õigus lahkuda ükskõik millisest riigist, kaasa arvatud kodumaa, ja kodumaale tagasi pöörduda.

Artikkel 14

1. Igaühel on tagakiusamise korral õigus taotleda ja kasutada varjupaika teistes riikides.
2. Seda õigust ei ole mittepoliitilisest kuriteost või teost, mis on vastuolus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega, tuleneva süüdistuse puhul.

Artikkel 15

1. Igaühel on õigus kodakondsusele.
2. Kellelki ei tohi meelevaldselt ära võtta kodakondsust või õigust kodakondsust vahetada.

Artikkel 16

1. Täisealistel meestel ja naistel on igasuguste kitsendusteta rassi, rahvuse või usu põhjal õigus abielluda ja luua perekond. Neil on võrdsed õigused abielu sõlmimisel, abielus olles ja abielu lahutamisel.
2. Abielu võib sõlmida vaid tulevaste abielupoolte vabatahtlikul ja täielikul nõusolekul.
3. Perekond on ühiskonna loomulik ja põhiline üksus ning tal on õigus saada ühiskonnalt ja riigilt kaitset.

Artikkel 17

1. Igaühel on õigus nii üksinda kui ka koos teistega omada vara.
2. Kellelki ei tohi tema vara meelevaldselt ära võtta.

Artikkel 18

Igaühel on mõtte-, südametunnistuse ja usuvabadus; see õigus kätkeb vabadust muuta oma usku või veendumusi, samuti vabadust kuulutada oma usku või veendumusi nii ükski kui ka koos teistega, avalikult või eraviisiliselt õpetamise, tava, kultuse ja kombetalituste kaudu.

Artikkel 19

Igaühel on arvamuse- ja sõnavabadus; see õigus kätkeb vabadust sekkumiseta oma veendumustest kinni pidada ja vabadust informatsiooni ja ideid otsida, saada ja levitada igasuguste abinõudega ja riigipiiridest sõltumata.

Artikkel 20

1. Igaühel on õigus rahumeelselt koguneda ja vabalt ühineda.
2. Kedagi ei või sundida kuuluma ühingusse.

Artikkel 21

1. Igaühel on õigus kas vahetult või vabalt valitud esindajate kaudu võtta osa oma riigi valitsemisest.
2. Igaühel on õigus võrdsetel alustel pääseda oma riigi avalikku teenistusse.
3. Avaliku valitsusvõimu aluseks peab olema rahva tahe; see tahe peab avalduma perioodilistes ja tõelistes valimistes, mis tuleb läbi viia üldise ja võrdse valimisõiguse alusel salajase hääletamise teel või muul vaba

valimisõigust tagaval hääletusviisil.

Artikkel 22

Igaühel on ühiskonna liikmena õigus sotsiaalsetele tagatistele, samuti on tal õigus riiklike jõupingutuste ja rahvusvahelise koostöö kaudu, arvestades iga riigi elukorraldust ja ressursse, kasutada tema inimväärikuse ja isiksuse vabaks arenguks vajalikke majanduslikke, sotsiaalseid ja kultuurilisi õigusi.

Artikkel 23

1. Igaühel on õigus töötada ja vabalt valida elukutset, õigus õiglastele ja rahuldavatele töötingimustele ning kaitsele tööpuuduse vastu.
2. Igaühel on õigus igasuguse diskrimineerimiseta saada võrdset tasu võrdse töö eest.
3. Igal inimesel, kes töötab, on õigus saada õiglast ja rahuldavat tasu, mis tagab inimväärilise elatuse temale endale ja ta perekonnale ning mida vajaduse korral täiendatakse muude sotsiaalsete tagatistega.
4. Igaühel on õigus oma huvide kaitseks luua ametiühinguid ja ametiühingutesse astuda.

Artikkel 24

Igaühel on õigus puhkusele ja vaba aja veetmisele, sealhulgas tööaja mõistlikule piirangule ja perioodilisele tasustatavale puhkusele.

Artikkel 25

1. Igaühel on õigus elatustasemele, mis tagab tema ja ta perekonna tervise ja heaolu toidu, riietuse, eluaseme, arstiabi ja elementaarsete sotsiaalteenuste osas; samuti on igal inimesel õigus kindlustatusele tööpuuduse, haiguse, invaliidsuse, lesestumise ja vanaduse või muul elatusvahenditest ilmajäämise puhul, mis ei olene temast endast.
2. Emadel ja lastel on õigus saada erilist hoolitsust ja abi. Kõigile lastele, olgu nad sündinud abielust või väljaspool abielu, peab osaks saama ühesugune sotsiaalne kaitse.

Artikkel 26

1. Igaühel on õigus saada haridust. Haridus peab vähemalt alg- ja üldhariduse ulatuses olema tasuta. Algharidus peab olema kohustuslik. Tehniline ja kutseharidus peavad olema üldkättesaadavad, kõrgharidus peab olema ühtviisi kättesaadav kõigile igaühe võimete kohaselt.
2. Haridus peab olema suunatud isiksuse täielikule arendamisele ning inimõigustest ja põhivabadustest lugupidamise suurendamisele. Haridus peab kaasa aitama vastastikusele mõistmisele, sallivusele ja sõprusele kõigi rahvaste, rasside ja usurühmade vahel ning edendama Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni tegevust rahu säilitamisel.
3. Laste hariduse valikul on otsustav sõna vanematel.

Artikkel 27

1. Igaühel on õigus vabalt osa võtta ühiskonna kultuurielust, nautida kunsti ja saada osa teaduse edusammudega kaasnevatest hüvedest.
2. Igal inimesel on õigus teaduslikest töödest, kunsti- ja kirjandusteostest, mille autoriks ta on, tulenevate mittevaraliste ja varaliste huvide kaitsele.

Artikkel 28

Igal inimesel on õigus nõuda sellist sotsiaalse ja rahvusvahelise elu korraldust, mis võimaldab selles deklaratsioonis sätestatud õigusi ja vabadusi täies ulatuses kasutada.

Artikkel 29

1. Igaühel on kohustused ühiskonna ees, kuna ainult ühiskonnas on võimalik tema isiksuse vaba ja täielik arenemine.
2. Oma õiguste ja vabaduste kasutamisel peab iga inimene alluma vaid sellistele seadusega sätestatud piirangutele, mille eesmärk on tagada teiste inimeste õiguste ja vabaduste tunnustamine ja austamine ning moraalist, avalikust korrast ja üldise heaolu õigustatud nõuetest kinnipidamine demokraatlikus ühiskonnas.
3. Nende õiguste ja vabaduste teostamine ei või mingil juhul olla vastuolus Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega.

Artikkel 30

Selles deklaratsioonis ei tohi midagi tõlgendada kui õiguse andmist mingile riigile, isikurühmale või üksikisikule tegevuseks või teoks, mis on suunatud selles deklaratsioonis välja kuulutatud õiguste ja vabaduste kaotamisele.